

Відгук
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри теорії та історії
педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка
Желанової Вікторії В'ячеславівни
про дисертаційну роботу Ван Юежчи «Музичне виховання молодших
школярів у Вальдорфських школах КНР та України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи. Процеси трансформації, що відбуваються в сучасній освіті у форматі реалізації стратегічних положень Законів України «Про освіту» (2017 р.), провідних ідей Концепції Нової української школи (2017 р.), у яких нормативно закріплені цільові орієнтири модернізації всіх ланок сучасної освіти, загострюють проблему музичного виховання сучасної молоді. При цьому відома сенситивність саме молодшого шкільного віку щодо формування естетичної сфери особистості. До того ж, урахувавши гуманістичні «дитиноцентровані» орієнтири сучасної початкової освіти, є доцільним в процесі музичного виховання молодших школярів звернутися до надбань вальдорфської музичної освіти. Обґрунтованість такого кроку посилюється концептуальними позиціями Штайнер-педагогіки, а саме ідеєю інтеграції інтелектуального, практичного та художнього розвитку учнів; розглядом початкової освіти (періоду другого семиріччя) як освітньої ланки, пріоритетами якої є емоційна насиченість життя, розвиток уяви, художнього вираження та соціальних можливостей особистості. Варто також відзначити, що глобалізаційні та інтегративні виміри сучасного суспільства детермінують необхідність застосування у вітчизняній початковій освіті перспективного досвіду інших країн, зокрема Китаю, з музичного виховання молодших школярів у Вальдорфських школах.

Відтак, актуальність представленого дослідження знаходиться в контексті реалізації суспільних, науково-теоретичних й практичних потреб у вивченні, узагальненні й впровадженні досвіду музичного виховання у

Вальдорфських школах КНР у вітчизняну початкову освіту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.
Дисертаційна робота Ван Юежчи виконана згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності педагогічного процесу в середніх загальноосвітніх і вищих навчальних закладах» (№ 0115U005821 від 23.12.2015 р.). Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 9 від 22.12. 2017 р.).

Наукова новизна одержаних результатів.

Аналіз наукової новизни представленого дослідження дає підстави констатувати, що авторкою *вперше* здійснено цілісний аналіз музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України; схарактеризовано загальні й специфічні тенденції розвитку вальдорфського руху у КНР та Україні; узагальнено зміст музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України та виявлено спільні й специфічні змістові ознаки, які відбивають особливості національної культури й освіти досліджуваних країн; визначено напрями використання узагальненого досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР й України у традиційних китайських та українських початкових школах, які адекватно відповідають віковим можливостям і потребам дітей молодшого шкільного віку; *конкретизовано* напрями вивчення проблеми дослідження в китайській і українській історіографії; *уточнено* антропософський образ людини як філософсько-психологічне підґрунтя музичного виховання школярів у Вальдорфській школі та термінологічно-поняттєвий апарат дослідження; *подальшого розвитку* набула періодизація розвитку світового вальдорфського руху.

До наукового обігу введено невідомі та маловідомі джерела китайською (52) та англійською (24) мовами, окремі факти й положення, пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми.

Наукове значення результатів дослідження акумулюється у наступних позиціях:

1. Розкрито етапи розвитку світового вальдорфського руху впродовж 1919–2019 рр., а саме: I етап (1919–1937 рр.) – етап наукового обґрунтування та втілення в освітню практику концептуальних положень Штайнер-педагогіки; II етап (1938–1944 рр.) – етап заборони націонал-соціалістами роботи німецьких вальдорфських шкіл (продовжували роботу англійські, швейцарські та американські школи); III етап (1945–1968 рр.) – етап відродження зруйнованого нацистами вальдорфського руху та відкриття нових шкіл у Європі, Північній та Південній Америці; IV етап (1969–1990 рр.) – етап визнання Вальдорфської школи як найуспішнішого внеску Німеччини у світову педагогіку та заснування нових шкіл у Німеччині та за її межами; V етап (1991–2019 рр.) – етап динамічного розвитку міжнародного вальдорфського руху, який охопив країни колишнього Радянського Союзу та соціалістичного табору, держави Азії, Австралію, Нову Зеландію.

2. Здійснено порівняльний аналіз тенденцій розвитку вальдорфського руху у КНР та Україні. Визначено загальні тенденції розвитку вальдорфського руху у КНР та Україні, якими є такі: прагнення до інтеграції у світовий освітній простір з одночасним збереженням традицій національної педагогіки; зростання відкритості, диверсифікації й комерціалізації освіти; демократизація управління навчальними закладами, розширення їх автономії з одночасним посиленням підзвітності перед суспільством; зміна освітньої парадигми зі соціально-детермінованої на особистісно-орієнтовану; посилення аксіологічних основ визначення цілей освіти; спрямованість на гуманізацію та гуманітаризацію змісту освіти; модернізація навчальних планів і програм загальної освіти на принципах варіативності, відкритості,

гуманізації, інтеграції навчальних дисциплін, що відбиває особистісно-орієнтовану парадигму освіти (теоретико-концептуальний рівень); поєднання приватної ініціативи та підтримки з боку держави; створення й розширення мережі вальдорфських шкіл, вальдорфських класів у традиційних школах; створення громадських освітньо-культурних об'єднань, асоціацій, діяльність яких сприяє розвитку вальдорфської педагогіки у КНР та Україні; тісна взаємодія школи з громадськістю, суспільними інституціями; співпраця педагогів та батьків; посилення уваги до підготовки вальдорфського вчителя, орієнтація педагога на універсальне виконання фахових функцій – як учителя, вихователя, психолога, соціального працівника тощо (організаційно-процесуальний рівень).

3. З'ясовано відмінні тенденції розвитку вальдорфського руху в Україні, а саме: пріоритет психолого-педагогічних досліджень у галузі вальдорфської педагогіки, розробка різних підходів до втілення вальдорфських ідей в українську освітню практику; спрямованість на міждисциплінарну інтеграцію в розробці змісту вальдорфської освіти; розробка власних навчальних програм з урахуванням досягнень вітчизняної педагогіки.

4. Визначено такі характерні особливості вальдорфської музичної освіти, як-от: активна практична музична діяльність учнів; використання «живої» музики; ритмічне чергування слухання та виконання музики, співу та слухання музики; виконання музичних вправ у супроводі рухів (хороводи, крокування «змійкою», притопування, припліскування).

5. Встановлено збіг та відмінності у змісті музичного виховання за такими складниками, як: мета, завдання, загальні підходи, розподіл навчальних тем за роками навчання відповідно до вікових особливостей школярів, початок вивчення нотної грамоти, основні методи та форми навчання.

Практичне значення результатів дослідження зумовлено актуалізацією педагогічних ідей та досвіду Вальдорфської школи з метою підвищення ефективності музичного виховання молодших школярів у традиційних школах КНР та України. Теоретичні положення й висновки дисертації мають певний потенціал щодо створення передумов для подальших компаративних досліджень теорії та практики організації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти, зокрема вальдорфських шкіл, КНР та України.

Матеріали і результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-592 від 25.09.2020 р.), Ханчжоуського педагогічного університету (довідка № 58 від 21.01.2020 р.) та Чжензяньського педагогічного університету (довідка № 20 від 21.01.2020 р.) (м. Ханчжоу, провінція Чжензянь).

Доробок дисертантки є доцільними у процесі викладання навчальних дисциплін «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Педагогічна майстерність» у ЗВПО, на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників, під час написання підручників і навчальних посібників із педагогіки, розробки дисципліни за вибором «Виховання людини засобами музики», проведення педагогічних практик, написання курсових та магістерських робіт. Наукові узагальнення, обґрунтовані в дисертації, можуть бути використані в системі неформальної та інформальної освіти педагогів (організація семінарів, лекторіїв, створення спеціалізованих Інтернет-ресурсів – сайтів, блогів, форумів, вебінарів).

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення дисертації висвітлено у 12 наукових працях (із них 8 – одноосібні), серед яких: 5 статей в українських наукових фахових виданнях, 2 – в іноземних періодичних виданнях, 5 – тези доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Наукові положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, представлені в дисертаційній роботі Ван Юежчи є достатньо обґрунтованими. При цьому базові ідеї дисертації узasadнюютьcя на антропософському образі людини. Суголосно цій позиції проаналізовано ґрунтовні підходи до музичної освіти молодших школярів у Вальдорфській школі, а саме: 1) цілісний підхід до особистості на засаді інтеграції розумової, емоційно-почуттєвої та вольової сфер; 2) всебічне врахування специфіки вікового та індивідуального розвитку дитини; 3) орієнтація на широкий загал дітей, безвідносно до їх музичної обдарованості.

Загалом, проведене дисертанткою теоретичне дослідження стало необхідним і достатнім підґрунтям для визначення напрямів імплементації узагальненого досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР й України в традиційних китайських та українських початкових школах та розробки рекомендацій для вальдорфських шкіл КНР, а саме: активне залучення музики у процес вивчення інших предметів (математика, рідна мова, іноземні мови, природознавство, історія); створення власних навчальних програм музичного виховання з урахуванням досягнень китайської педагогіки.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Представлена дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу. Текст дисертації викладено на 193 сторінках комп'ютерного набору, містить 3 таблиці. У роботі використано 242 літературних джерела, 70 з яких іноземними мовами: китайською (48) та англійською (22).

Структура дисертаційної роботи Ван Юежчи є досить виваженою та логічною: від розгляду стану розробленості наукової проблеми, теоретичних засад музичного виховання молодших школярів до репрезентації змісту,

форм і методів музичного виховання молодших школярів у Вальдорфських школах КНР та України, а також аспекту підготовки учителів музики для вальдорфських шкіл КНР та України.

Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Ван Юежчи, висловимо деякі зауваження й побажання.

1. Вважаємо, що цінність представленого дослідження була б більш переконливою, якби дисертантка розкрила потенціал Вальдорфської школи в контексті розв'язання завдань, задекларованих у концепції Нової української школи (2017 р.).

2. У роботі висвітлено обґрунтований Р. Штайнером антропософський образ людини, який є філософсько-психологічним підґрунтям музичного виховання школярів у Вальдорфській школі (підрозділ 2.2). Вважаємо, що було б доцільним представити й інші наукові позиції щодо суті людського ества як єдності тілесно-душевно-духовного буття.

3. На нашу думку, в поданій дисертації варто було більш ретельно висвітлити аспект урахування специфіки молодшого шкільного віку в контексті музичного виховання у Вальдорфських школах КНР та України.

4. Дисертанткою детально розкрито особливості підготовки вчителів для китайських та українських вальдорфських шкіл (підрозділ 3.2). Водночас питання підготовки саме вчителів музики для вальдорфських шкіл висвітлено лише аспектно.

5. У роботі досить докладно представлено досвід використання в традиційних школах КНР та України таких вальдорфських методів музичного виховання, як: ритмізація занять, образна подача навчального матеріалу, специфічна робота з навчальними зошитами тощо. Проте, на нашу

думку, потребують більш детального викладу саме технологічні особливості використання цих методів в умовах сучасної початкової освіти.

Проте зроблені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертація на тему «Музичне виховання молодших школярів у Вальдорфських школах КНР та України» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (зарєстрованого в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2017 р. за № 155/30023) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її авторка – Ван Юежчи заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії
та історії педагогіки
Київського університету
імені Бориса Грінченка

В. В. Желанова

В. В. Желанова

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
В. В. Желанова

*Франківськ П. В. а. ф. т. в.
Франко Таращанко
30. 11. 2020*